

اسم رمز؛ مبارزه با ابتدال

درباره سازوکارهای
بدون اصول سیاستگذاری فرهنگی

علی ورامینی

دبیر گروه فرهنگ

یکی از وظایفی که دولت در ایران همیشه برای خود تعریف کرده است، (بخصوص از رضاخان به این سو) مداخله تمام‌قد در فرهنگ است. این مداخله پدسالارانه با این مدعا صورت می‌گیرد که گروه نخبگان (بخوانید آنها که ایدئولوژی منطبق با ساختار سیاسی وقت دارند) و سازوکار دولتی است که می‌تواند سره از ناسره را تشخیص دهد. آنها هستند که باید مرجع تعریف خوب و بد برای فرهنگ باشند و آنها باید تعیین کنند چه ایده‌ای می‌تواند خلق شود و چه ایده‌ای نه.

این سازوکار اگرچه در ظاهر نقش چوپانی به خود می‌گیرد اما در طول تاریخ نشان داده که بیشتر برای حذف صداهایی غیر از صداهای جریان ساختار سیاسی طراحی شده است. حتی این رویکرد هم روال مشخصی ندارد و در اکثر اوقات برخورد سلیقه‌ای کارگزاران وقت بیش از هر سازوکار مشخص دیگری برجسته می‌شود. در سیاستگذاری فرهنگی دولت سیزدهم که تا اطلاع ثانوی آثار آن سیاستگذاری را خواهیم دید این رفتار سلیقه‌ای، بدون اصول و مشوش را به وضوح می‌توان دید.

چندی پیش یکی از ناشران معتبر علوم انسانی خبر از سانسور طرح جلد کتابی داد که حتی با معیارهای دهه شصتی و الگوی «اوشین» هم بسیار مایه تعجب بود. تصویر نقاشی زنی کاملاً پوشیده در قرن هجدهم میلادی توسط وزارت ارشاد مورد ممیزی قرار گرفته بود. طرح جلد بعدی هم که شبیه قبلی بود، باز رد شده بود. ناشر در نهایت تصمیم گرفت کادری سفید را به جای نقش هر زنی منتشر کند. اگر شغل تان مثل من ایجاب می‌کرد که زیاد پای صحبت اهالی فرهنگ و هنر بنشینید، شاید با من همدل می‌شدید که سخت‌گیری وزارت ارشاد دولت سیزدهم و برخورد سلیقه‌ای ایشان با اهالی نشر و کتاب، بخصوص انتشارات شناسنامه دار و تأثیرگذار، بیش از هر حوزه دیگر مشهود است؛ تا آنجا که یک دستورالعمل نوشته‌اند و به ناشران داده‌اند و گفته‌اند زین‌پس از این کلمات به جای آن کلمات استفاده کنید و این رسم الخط را پیش بگیرید که ماموران معذور ما بیش از این به زحمت حذف و سانسور نینتند.

اگر پای صحبت نویسندگانی که یک یا چند کتاب در ارشاد دارند بشینید از مواردی می‌گویند که متخیر می‌شوید؛ چنین تفسیری از چنین واژگان و موقعیت‌هایی برای یک بنی‌بشر چطور ممکن است. اگر بخوایم فقط به مثال‌های متنوع هم بسنده کنیم این یادداشت، مثنوی هفتادمن کاغذ می‌شود. اینها وقتی در سرم خرید که دیدم فلان خواننده با شمایل و تیپ «جیسون موموا» در فیلم‌های آخرالزمانی اش، در کنسرتی مجوزدار چنان حرکات موزون می‌کند که آن موزون‌گری که مدتی هم در ایران در بند بود، باید نزدش تلمذ کند تا صحنه‌گردانی یاد بگیرد.

آن همه سخت‌گیری به ناشران و نویسندگان، سینماگران مستقل و... وقتی مایه حیرت می‌شود که بیلورد بزرگ فیلمی زده «پول پارتنی» و «واو» وسط راه در راستای کار بازاریابی چنان کوچک نوشته که نمی‌توان در همان لحظه اول متوجه شد منظور «پول پارتنی» است. حتماً آن میمیزان وزارتخانه که هنگام بررسی کتاب‌ها تمام تفسیرهای محتمل و غیر محتمل هر خطی را بهتر از حتی هوش مصنوعی احصا می‌کنند، معنی پول پارتنی را بهتر از ما می‌دانند. حتماً آنها هم ویدئوی آن خواننده‌ای که هرچه در صدا و موسیقی بی‌استعداد است در مجلس گرم کنی از نوادر زمان است بیشتر دیده‌اند و اصلاً خیلی‌هایشان با خانواده در ردیف اول کنسرت نشسته‌اند. اینها نشان می‌دهد که سره و ناسره معنای متفاوتی بین سیاستگذاران و اهالی حقیقی فرهنگ دارد.

البته که این نه تماماً کردن دولت سیزدهم است نه احتمالاً بعد از این از بین برود فقط به دلایلی در این دولت بیش از زمان‌های دیگر نمود داشت. نتیجه مشخص بعد از حدود صد سال مداخله مستقیم دولت در فرهنگ و ریلگذاری برای آن این است که ساختار سیاسی با ابتدال سراسرگذاری دارد با انتقاد اما نه. شوربخانه که بیکه کردن همه صداها، مبارزه با ابتدال نامگذاری شده است.

عکس: AFP

سانسور به سبک متا

ترکیه اینستاگرام را احتمالاً به دلیل سوگیری به نفع اسرائیل در این کشور مسدود کرد

شرکت متا، حماس را در دسته «سازمان خطرناک» رده‌بندی کرده و ارائه محتوا در ستایش این گروه را ممنوع کرده است. این شرکت گفته برای اعمال این سیاست روی پلتفرم‌های خود، از ترکیبی از تشخیص خودکار و بررسی انسانی استفاده می‌کند. مالزی پیش‌تر نیز به خاطر حذف محتوا، از جمله حذف پوشش رسانه‌های محلی از آخرین دیدار انور با هنیه، به متا شکایت کرده بود. هر چند این محتوای حذف‌شده، بعدتر به پلتفرم‌ها برگشت و متا اعلام کرد به دنبال حذف و سرکوب عمده کاربران خود نیست و قصد ندارد محتوای حامی فلسطینی‌ها را محدود کند.

▼ درگیری‌های متا بر سر سیاست‌گذاری

از هفتم اکتبر ۲۰۲۳ و آغاز درگیری‌های میان حماس و اسرائیل در نوار غزه، شرکت متا سیاست‌های سختگیرانه‌ای را روی پلتفرم‌های خود اعمال کرده تا منابع ارائه محتوایی در ستایش از حماس شود که متا آن را سازمانی خطرناک می‌داند.

فورچون یک ماه پیش گزارشی از درگیری‌های این شرکت بر سر واژه «شهید» و حساسیت‌های این شرکت ارائه داده بود. به گزارش فورچون، هیئت نظارت مستقل متا توصیه کرده بود که شرکت متا سیاست ممنوعیت استفاده از اصطلاح عربی «شهید» را در رابطه با افراد یا سازمان‌هایی که متا آنها را خطرناک می‌داند، لغو کند. متا معتقد بود این اصطلاح، در این شرایط نوعی ستایش است. با این حال پیچیدگی واژه شهید باعث شده بود متا تا هیئت نظارت مستقل در این خصوص کمک بگیرد. این هیئت که توسط متا تأمین مالی می‌شود، نمی‌تواند توصیه‌های الزام‌آوری خارج از موارد خاص صادر کند، ولی متا در دوم جولای ۲۰۲۴ اعلام کرده بود ممنوعیت کلی استفاده از واژه شهید را حذف می‌کند و استفاده از واژه شهید در صورتی ممنوع است که همراه با یک یا چند مورد از سه نشانه خشونت باشد؛ یعنی در صورت استفاده از تصویر سلاح، کلماتی که استفاده یا حمل سلاح را رواج می‌دهند یا در اشاره به یک «رویداد مشخص» مانند یک حمله تروریستی.

هیئت نظارت همچنان از متا خواسته بود تا در مورد اینکه چگونه افراد، سازمان‌ها و رویدادها را به عنوان خطرناک تعیین می‌کند، شفاف‌تر باشد. اما با این وجود از این اقدام هم استقبال کرده و گفته بود سیاست قبلی به حذف میلیون‌ها پست منجر شده بود که بیشتر کاربران مسلمان را تحت‌تأثیر قرار می‌داد.

استفاده از واژه «صهیونیست» نیز چالش دیگری برای متا بود. در گزارشی که گاردین ۹ جولای ۲۰۲۴ منتشر کرده، درباره این چالش بحث شده است. متا در آن زمان اعلام کرده بود که شروع به حذف پست‌های بیشتری خواهد کرد که هدف آنها «صهیونیست‌ها» است؛ زمانی که از این اصطلاح برای اشاره به یهودیان و اسرائیلی‌ها به‌شکل کلی استفاده می‌شود و نه حامیان یک جنبش سیاسی. او اعلام کرده بود حذف متن‌هایی را که از کلیشه‌های ضدیهود استفاده می‌کنند یا هدفشان تهدید به خشونت یا ارباب‌یهودیان یا اسرائیلی‌هاست، در دستور کار خود دارد. سیاست گفتار نفرت متا حملات مستقیم به افراد را براساس ویژگی‌هایی چون نژاد، قومیت، وابستگی مذهبی، معلولیت و هویت جنسیتی ممنوع می‌کند.

در حدود سه ماه پیش نیز میدل‌ایست مونیتور گزارش کرده بود که اسرائیل برای سیستم هوش مصنوعی خود به نام «Lavender» که برای شناسایی مظنونان در نوار غزه استفاده می‌شود، از همکاری با واتس‌آپ، محصول دیگر شرکت متا، بهره می‌برد تا اطلاعات گروه‌های واتس‌آپی را در اختیار آنها قرار دهد.

به گفته گاردین، متا سال‌هاست که به دلیل نحوه برخورد با محتوای مربوط به خاورمیانه مورد انتقاد قرار گرفته و این انتقادات پس از آغاز جنگ در نوار غزه قوت گرفته است. گروه‌های حقوق بشری معتقدند متا محتوای حمایت‌کننده از فلسطینیان را به عنوان مختلف در فیس‌بوک و اینستاگرام حذف و سرکوب می‌کند.

امیرا حسینی

خبرنگار گروه فناوری

اداره ارتباطات و فناوری اطلاعات ترکیه (BTK)، از روز جمعه، دوم اوت ۲۰۲۴ دسترسی شهروندان را به پلتفرم اینستاگرام مسدود کرد. دلیل خاصی برای این اقدام ذکر نشده، اما گمان می‌رود درگیری‌های دولت ترکیه با شرکت متا که صاحب پلتفرم اینستاگرام است، سبب‌ساز این اقدام شده است. درگیری‌هایی که به محدودیت‌های اعمال‌شده روی پلتفرم‌های این شرکت در ارتباط با جنگ رژیم صهیونیستی علیه غزه مربوط می‌شود و با ترور اسماعیل هنیه و اقدامات جدید این شرکت در خصوص محدودسازی محتوا، شدت گرفته است.

▼ اینستاگرام چرا مسدود شد؟

هرچند برای مسدودسازی دسترسی به پلتفرم اینستاگرام در ترکیه دلیلی ذکر نشده، همچنین تاریخ بایانی نیز مشخص نشده است، اما اظهارات فخرالدین آتون، وزیر ارتباطات ترکیه و انتقادات او از حذف پست‌های مرتبط با ترور اسماعیل هنیه، یکی از رهبران حماس که روز چهارشنبه به شهادت رسید، می‌تواند دلیل این اقدام باشد. به گزارش دویچه‌وله، BTK در وبسایت خود نوشت که Instagram.com با تصمیمی در تاریخ ۰۲/۰۸/۲۰۲۴ مسدود شده و جزئیات بیشتری در این خصوص ارائه نداد. آتون روز چهارشنبه اعلام کرده بود که این غول رسانه‌های اجتماعی به مردم اجازه انتشار پیام تسلیت برای شهید هنیه را نمی‌دهد و برای این کار به نقض هیچ‌کدام از سیاست‌هایش اشاره نمی‌کرده است.

هنیه از متحدان نزدیک به رجب طیب اردوغان، رئیس‌جمهور ترکیه بود و این دو آخرین بار در ماه آوریل در استانبول یکدیگر را ملاقات کردند.

این اولین بار نیست که ترکیه دسترسی به سایت‌های شبکه‌های اجتماعی را قطع می‌کند. ویکی‌پدیا بین آوریل ۲۰۱۷ و ژانویه ۲۰۲۰ به دلیل انتشار دو مقاله که ادعا می‌کردند میان ریاست‌جمهوری ترکیه و افراط‌گرایی ارتباطی وجود دارد، مسدود شد. همچنین در ماه آوریل نیز شرکت متا، شبکه اجتماعی تدرز خود را در ترکیه پس از اینکه مقامات این کشور آنها را از اشتراک‌گذاری اطلاعات با اینستاگرام منع کردند، تعلیق کرد.

در حالی که گفته می‌شود اینستاگرام از ۸۵ میلیون جمعیت ترکیه بیش از ۵۰ میلیون کاربر دارد، شرکت مادر اینستاگرام، متا، هنوز در مورد این ممنوعیت یا نظرات آتون اظهارنظری نکرده است.

▼ ترکیه تنها معترض نیست

روز پنجشنبه نیز انور ابراهیم، نخست‌وزیر مالزی، با متهم کردن شرکت متا به بزدلی، به حذف پست‌های مربوط به ترور هنیه انتقاد کرد. به گزارش رویترز، این اظهارنظر پس از آن روی داد که پست فیس‌بوک انور درباره ترور اسماعیل هنیه حذف شد. این جدیدترین اختلاف دولت مالزی با شرکت صاحب پلتفرم‌های اینستاگرام و فیس‌بوک بر سر محتوای مسدودشده است. مالزی به عنوان کشوری که بیشتر جمعیت آن را مسلمانان تشکیل می‌دهند، حامی فلسطین است. انور در پی شهادت رهبر حماس، ویدئویی از تماس تلفنی خود با یک مقام حماس برای ابراز تسلیت منتشر کرده بود که بعداً حذف شد.

انور که در ماه می ۲۰۲۴ در قطر با هنیه دیدار کرده بود، گفته است که روابط خوبی با رهبری سیاسی حماس دارد اما هیچ ارتباطی در سطح نظامی ندارد. او در صفحه فیس‌بوک خود نوشت: «این پیام واضح و قاطعی برای متا است؛ این نمایش بزدانه را متوقف کنید.»

متا به درخواست اظهارنظر رویترز درباره این موضوع پاسخ نداده است. فهیمی فاضیل، وزیر ارتباطات مالزی نیز گفته که از متا در این مورد توضیح خواسته شده و مشخص نیست، آیا این پست‌ها به‌طور خودکار حذف شده‌اند یا پس از یک شکایت.

چهره

سالمرگ صدایی کم‌نظیر در اجرای آواز ایرانی

قمرالملوک وزیری متولد ۱۲۸۴ شمسی در تاکستان قزوین، در یک خانواده متوسط بود. او که در هنگام تولد پدر نداشت، ۱۸ ماهه بود که مادرش نیز به‌سبب مرض حصبه درگذشت و از آن زمان تحت سرپرستی مادر بزرگش، ملا خیرالنسا، ملقب به افتخارالذاکرین

که روضه‌خوان زنانه حرم ناصرالدین‌شاه بود، قرار گرفت. از نقاط عطف زندگی قمر، آشنایی با مرتضی‌خان نی داوود بود. هنگامی که قمر در ۱۵ سالگی در یکی از مجالس آواز خواند، صدای او به گوش نی داوود رسید. وقتی قمر اقدام به تعلیم دیدن در حیطه آواز کرد، کلاس‌های خود را با مرتضی نی داوود آغاز نمود. نام قمر در ذهن چند نسل از مردم ایران با دو چیز آمیخته است؛ اولی حاتم طایی بودن و انسانیت او و دومی، قدرت کم‌نظیرش در اجرای آواز ایرانی. قمرالملوک وزیری در تاریخ ۱۴ مردادماه ۱۳۳۸ در شمیران، بر اثر سکته مغزی درگذشت و در گورستان ظهیرالدوله به خاک سپرده شد.

کتابخانه

بازتعریف مفهوم موفقیت

کتاب «شکست بخور (یک راهنمای ضدخودبازی)»، نوشته نیل برتون، ترجمه محمد وظیفه‌شناس در ۱۲۷ صفحه و با قیمت ۱۲۰ هزار تومان منتشر شده است. «شکست بخور» با تلفیقی از روانشناسی و فلسفه، ما را به تعمق درباره معمول‌ترین تجربیات و احساسات انسانی سوق می‌دهد؛ از هراس، شجاعت و جنون گرفته، تا سعادت، دوستی و عشق، در پشت جلد این کتاب آمده است: «نیل برتون، فیلسوف و روان‌درمانگر انگلیسی، با بازتعریف مفهوم موفقیت، هنر شکستن خوردن را فرصتی طلایی برشمارده که

شکست بخور

نویسنده: نیل برتون

مترجم:

محمد وظیفه‌شناس

انتشارات: نشر منون

در لایه‌های زندگی‌های جنون‌آمیز روزانه‌مان برای ما فراهم شده است. در هر فصل از این کتاب، درباره‌ی مفاهیم پرتکرار زندگی‌مان تأمل می‌کنیم و با گریزی به اندیشه‌های فیلسوفان مختلف، از خود می‌پرسیم که این مفاهیم در زندگی امروزمان چه معنایی دارند. رفته‌رفته، بعد از بازتعریف مفهوم دستاورد با موفقیت، تازه متوجه زیبایی نرسیدن یا شکست می‌شویم و هنر زندگی در لحظه را بیشتر از قبل یاد می‌گیریم.»

تاریخ

صدور فرمان مشروطیت

فرمان مشروطیت در تاریخ ۱۴ مردادماه سال ۱۲۸۵ هجری خورشیدی (۱۴ جمادی الثانی سال ۱۳۲۴ ق.م)، در کاخ صاحبقرانیه توسط مظفرالدین‌شاه صادر و امضاء شد. این فرمان چند روز قبل از تاریخ امضاء، با حضور درباریان به شور گذاشته شد و در تاریخ یادشده، مظفرالدین‌شاه قاجار آن را قرائت کرده و به خط احمد قوام السلطنه نوشته شد. فرمان مشروطیت در اصل، فرمان تشکیل مجلس شورای ملی است که مظفرالدین‌شاه قاجار در پاسخ به متحصنین در جنبش مشروطه ایران امضاء کرد و از طریق آن با مشارکت مردم در امر حکومت موافقت کرد و این چنین حکومت مشروطه برای اولین بار در ایران تأسیس شد. این فرمان خطاب به صدراعظم یعنی میرزا نصرالله خان مشیرالدوله است که خود در تهیه و راضی کردن شاه به امضای آن، کوشش کرده بود. در حال حاضر یک نسخه کپی از سند امضاءشده فرمان مشروطیت در اتاق اسناد کاخ صاحبقرانیه در معرض دید بازدیدکنندگان قرار دارد. در گوشه این سند عبارت «صحیح است»، توسط شخص مظفرالدین‌شاه نوشته شده است.